

Hemendik urte batzuetara gehiago baloratuko da bilketa lan hau

Euskal gaien argitalpenak biltzen egindako lana onartu eta idazluma emango dio Euskal PEN Klubak Joan Joxe Agirreri bihar Lazkaon egingo den ekitaldian

Arkaitz Apalategi

Pasio handiz bizi du bere lana. Duela hamarkada batzuk liburuzain izateko ikasketak egin zituenetik, Lazkaoko fraide beneditarren liburutegiko arduraduna da Joan Joxe Agirre (Alegia, 1932). Liburutegiko zirrikitu guztiak ezagutzen ditu. Egunotan liburuak txunkuntzen ari direla eta, barkamena eskatu du lehenengo. Buru-belarri dabil lanean, gaur bertan Bellocheko komentuko anaien bisita izango baitute. Bihar, berriz, Euskal PEN Klubaren saria jasoko du, urtetan egindako lanaren onarpen moduan.

Urte hauetan egin duzun lana eskertu nahi izan dizu Euskal PEN Klubak. Zer esan nahi du idazluma horrek zuretzat?

Nik ez nekien PEN kluba zer zen ere. Bat-batean Dionisio Amundarain etorri zitzaidan eta kluba zer zen eta zertarako sortu zen azaldu zidan. Batez ere idazleen alde lan egiteko sortu zuten, eta idazleen aurkako erasoak salatzeke. Baina nire lana idazleenarekin bateratsu doanez, neuri ere babesa ematea pentsatu omen dute.

Ezustean etorri da beraz?

Ni ez naiz sari horren atzetik ibili. Pentsatu ere ez nukeen egingo horrelako sari bat emango zidatenik.

Zure bilketa urtetan isilean egindako lana izan da.

Liburuzain ikasketak amaitu nituenean pentsatu nuen hainbeste argitalpenen artean bazirela euskarazkoak eta Euskal Herriari buruzkoak. Zentsuraren garaia zen, eta garai-garaiko historia egitekotan azken papertxo eta paskinak ere biltzea ezinbestekoa zela pentsatu nuen, biharko egunean historia hori hobeto ulertzeko.

Lan horrek azken urteetan izan du oihartzuna, ordea.

Hainbeste urte eta gero, orain ari da oihartzuna izaten. Hona etorri diren ikerlariak izan dira gehien kritikatu dutenak artxibo hau ez dela behar bezala baloratzen. Urte askotan txakur txikirik ikusi gabe aritu gara hemen lanean. Orain ikusi dute altxor bat dagoela hemen, eta denek lagundu egin nahi dute orain. Baina non egon dira orain arte? Hor hutsune handi bat egon da.

Hemendik kanpora ere ezaguna egin da Lazkaoko beneditarren artxiboa. Baina zein da bere berezitasuna?

Gure kriterioa inoiz ez da izan liburuak biltzearena. Horretarako badaude liburutegi hobeak, diru gehiago dutenak. Gu besteek ez dute horretan espezializatu gara. Aldizkarien eta egunkarien artean altxor handia pilatu dugu. Gerra garaiko egunkariak, euskaraz atera ziren lehenak eta abar ditugu, gaur egun arte; pentsa, Hitzaren aleak ere artxibatzen ditugu! Kartel eta pegatinetan ere oso artxibo zabala dugu. 16.000 kartel ditugu. Hau artxibo bizia da, eta gehitzen joango da. Zenbat eta gehiago bildu, orduan eta gose gehiago izaten duzu gauzak lortzeko.

Lazkaoren izena ere zabaldu duzue munduan barrena.

Bai, bazter guztietako ikertzaileak etortzen dira gurera. Azken asteotan bospasei izan ditugu, denak kanpokoak. Askotan beste liburutegi batzuetara jotzen dute lehenengo, eta han ematen diete gure bildumaren berri. Izen handiko liburutegietatik jendea hona bidaltzea pozgarria da guretzat.

Ez al duzu uste hemendik urte batzuetara gehiago baloratuko dela bilketa lan hau?

Dudarik ez. Hemendik urte batzuetara askoz gehiago baloratuko da. Oraingoz hemen dagoen asko historia berriegia da. Baina hemendik urte batzuetara artxibo honetan dagoena ez da beste inon egongo.

Dagoeneko urtebete igaro da Guardia Zibila komentuan sartu eta atxilotu zintuenetik. Nola gogoratzen duzu hura?

Horiek ere bitxikeria modura biltzen ditut orain. Niri buruz esandako guztiekin bi karpeta mardul beteta ditut. Azken batean, aldeko propaganda gehiago egin zigun kontrakoa baino. Baina hori hemen gertatu zen. Espainia aldean sekulako astakeriak esan zituzten. Ni haientzat ETakoa izango naiz gutxienez. Miaketako une batean berotu ere egin nintzen. Tiene el Egin completo esan zuen batek. Nik erantzun nion Madrilgo hemeroteka guztietan ere bazegoela Egin, eta egunkari horretaz gain beste asko ere banituela. Aldekoak edo kontrakoak izan, argitalpen guztiak biltzen nituela esan nien, eta errespetua merezi zutela.

Zein intentzio zuten zure ustez?

Ez dakigu zertara etorri ziren. Ordubete lehenago telebista desberdinetan eman zuten atxilotu egin nindutela, capturado hitza erabili zuten, ezta Sadam Hussein banintz ere! Nire ustetan, euskal kulturaren eta hemen zegoen giroaren aurrean 'Kontuz! Hemen gaude!' esatea zen euren asmoa. Baina egun hartan bezalako mugimendu politikorik ez da izan hemen. Alderdi politiko guztietako ordezkariak etorri ziren babes ematera. Babes hori eskertzekoa da.

Artxiboak norbaiten esku gelditu behar du, desagertu ez dadin

Noiz ikusi zenuen bilketa lan honek zuen garrantzia?

Bartzelonan liburuzain ikasketak egin nituenean, mundu berri bat ezagutu nuen. Han egiten zuten lana hemen ere euskal kulturarekin eta modu apalean egin zitekeela pentsatu nuen.

Zentsuraren garaia bete-betean zela hasi zinen lanean.

Bai, debekatutako gaiak biltzen hasi nintzen. Gaur egun ezin da Euskal Herriko gaiei buruz tesi sakon bat egin hona etorri gabe.

Nola bildu dituzu paper hauek guztiak?

Jendeak barre egingo du, baina bando bat egin nuen, eta irratiz zabaldu genuen. Jendearen erantzuna oso ona izan zen, eta gauza asko eman zizkiguten. Aldizkari hauetako asko klandestinoak ziren, eta Amerikako errefuxiatuek bildu zituzten.

Kutunen bat izango duzu.

Zaila da bat esatea. Gure altxorretako bat ANV alderdiak 1936an atera zuen Tierra Vasca egunkaria da. Bilduma osoa daukagu hemen. XVII. mendean idatzitako liburuak ere baditugu bilduman.

Artxiboaren etorkizunari begira, Foru Aldundiarekin jarri zarete harremanetan.

Artxiboak norbaiten esku gelditu behar du, desagertu ez dadin. Indarra duen instituzioren batek hartu beharko luke honen ardura gu ez gaudenean. Aldundiarekin harremana izan dugu, artxiboa Gipuzkoatik atera ez dadin. Alde horretatik, laster akordioen bat lortzeko bidean gaude.